

Pataki Éva-Mészáros Márta-Törőcsik Mari

AURORA BOREALIS

Pataki Éva – Mészáros Márta – Törőcsik Mari

AURORA BOREALIS

ATHENAEUM

© Pataki Éva, Mészáros Márta, Törőcsik Mari, 2017

© **FILMTEAM**

A forgatókönyv és a werkfotók kizárólagos jogtulajdonosa a Filmteam Kft.

Minden jog fenntartva.

Az archív fotók forrásai: Fortepan, Cultiris.

Az archív fotók jogtulajdonosait igyekeztünk megkeresni,
de néhány esetben ez nem sikerült.

Kérjük, aki ráismer saját fényképére, jelentkezzen a kiadónál.

Kiadta az Athenaeum Kiadó, az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők

Egyesülésének tagja.

1086 Budapest, Dankó u. 4–8.

Tel.: 1-235-5020

www.athenaeum.hu

www.facebook.com/athenaeumkiado

athenaeum@lira.hu

ISBN 978 963 293 719 9

Felelős szerkesztő: Szabó Tibor Benjámin

Szerkesztette: Zsenits Györgyi

Műszaki vezető: Drótos Szilvia

Borító: Földi Andrea

Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült a Reálszisztéma Dabasi Nyomdában, 2017-ben

Felelős vezető: Vágó Magdolna vezérigazgató

9.

Aurora Borealis

Az új film, az Aurora Borealis főszerepe eleve Törőcsik Marira íródott, Márta neki szánta Mária szerepét, vele akart dolgozni. Kettejük pályája rögtön Márta pályakezdésénél összekapcsolódott, a Holdudvar főszereplője Mari volt, aki egy frissen megözvegyült káderfeleséget alakított hitelesen, szikár következetességgel. Utána hosszú szünet, majd a rendszerváltás évében következett a Napló apámnak, anyámnak. Nehéz helyzetben kapcsolódott Mari a Napló-trilógiába, mivel az első két részben a Nagymamát a csodálatos Szemes Mari alakította, aki a harmadik rész forgatásakor már nem élt – ezt az úrt töltötte be a vagány festőnő, aki a történelmi kataklizmák során azt a taktikát választja, hogy bolondnak tette magát. Az egyik legemlékezetesebb, sokatmondó közelkép a filmből Törőcsik Marié. Ismét hosszú szünet következett, mindketten rengeteget dolgoztak, és a kétezres évek elején megszületett az Aurora Borealis ötlete. Még egy sor sem volt leírva a forgatókönyvből, de már tudtuk, Mari fogja játszani az idős, sorstragédiájának titkát egy életem át rejtegető Máriát. Nagyon intenzív közös munka következett. Kíváncsi voltam, meglepték-e valamivel egymást.

- T. M.:** Nekem ebben semmi új nem volt. Mártával mindig jó dolgozni. Tudniillik Márta soha nem tette-vette magát. Ott volt, és megcsinálta azt a hangulatot, amiben a legjobban tudsz dolgozni. Ez egy fontos dolog. Nem kell ám ott nagyon rendezősködni, mert attól falra megyek. De mikor azt kérte, hogy ezt vagy azt csináljam, tudtam, hogy meg tudom csinálni. Egyébként én azért olvastam el a forgatókönyvet, mert ő megkért rá. Különben nem szoktam elolvasni a forgatókönyvet. Ha te nem kértél volna meg, Márta, hogy olvassam el, nem olvasom el. Tudniillik nekem az kell, hogy a rendező diktálja le: menjek az ablakhoz, nyissam ki, nézzek ki, mondjam, hogy jaj!, és rohanjak ki. Azért szoktam mondani, hogy a színész nem alkotó ember, hanem kivitelező ember. Ha jó a rendező, akkor talán. Néha... Ha rossz a rendező, azt én mindig tudtam, olyankor nem nagyon erőlködtem, tudtam, hogy rossz leszek, és a film is rossz lesz. Azért érdemes ennyi díjat kapni, amennyit én kaptam, mert tudom azt mondani egy rossz rendezőnek: Ne haragudjon, ezt nem. Akkor ő meg sem mer szólalni. El tudjátok képzelni, hogy hatvan év alatt hány rossz rendezővel dolgoztam...
- M. M.:** De te még szerencsés vagy, mert sok jó rendezővel találkoztál.
- T. M.:** Aztán persze van, aki csak egy emberrel. Például Kozák András, ő csak a Kazimirral. A Psota csak a Várossal. Most nem minősítem a rendezőket, de nálam már a Major Tamás vigyázott arra, hogy többeket is meghívjon. Zseniket. Én dolgoztam a legjobb némettel, a legjobb románokkal, az oroszokkal, szóval nekem iszonyú szerencsém volt. Az újságírók kérdezgettek, hogy milyen volt befeküdni egy olyan kórházi ágyba, amilyenben valóságosan is hónapokig

feküdtem. Hogy mit éltem át. Hát ne vicceljünk már! Meg azt is kérdezték, hogy közel éreztem-e magamhoz Máriát, akit Mártánál játszottam. De én semmire nem emlékszem.

M. M.: Az asszony, aki hatvan évig titkolta a lánya előtt a születése titkát.

T. M.: Most, hogy mondod, már rémlik. De én mindent kidobok. Tudniillik hatvan éven át annyit őrzött a fejem. Hát gondold el, hogy évekig játszottam a színházban havonta harminc-harminckét előadást, mert a hétvégén általában dupla előadás volt, és mellette még leforgattam évente két-három filmet. Előfordult, hogy egy évadban volt hét szerepem, közte százoldalas szövegem is. Én mindent kidobok. Megcsináltam a *Száz év magányt* százszor, előtte elolvastam a Márquezt kétszer, mert annyira szerettem, és azt sem tudom, miről szól. De ősszel, a felújító próbán én kapásból mondtam a szöveget. Ha levették az előadást, abban a pillanatban kidobta az agyam. Mert ezt másképp nem lehet csinálni. Szóval, amikor most engem Márta hívott, nem akartam elolvasni a könyvet. Körülbelül azért tudtam, miről szól, mert elmondta. De mivel kérte, hát elolvastam. Mártához én mindig boldogan mentem. Részint szerettem a filmjeit, de ne kérdezd meg, melyiket, mert mindig elfelejtem. Például a Nyikita Mihalkov gépzongoráját (*Etűdök gépzongorára*) úgy imádtam, hogy azt hittem, belehalok. Azt hiszed, tudom, hogy miről szólt? De nekem Márta megvolt, nem volt vele semmi meglepő. Az idő múlásával az ember persze hogy többé válik. Mindenki azt hiszi, hogy többé válik, bár a mi pályánkon ez nem mindig van így. Én többször elmondtam, hogy Márta azok közé tartozik ebben a piszkos filmvilágban, akik soha nem ártottak senkinek. Ez nagyon nagy dolog, és én Mártát egész életemben szerettem.

M. M.: Amikor eljött a pillanat, hogy arra gondoltam, egy ilyen játékfilmet meg kellene csinálni – mert előtte készítettük el a dokumentumfilmet (*A láthatatlan generáció I–II.*), ahol láttuk azokat az embereket, akik ezeket a történeteket átélték, és ők akkor már hatvan-hetven évesek voltak, és akkor jöttek rá, hogy nem is azok, akiknek magukat hiszik; osztrákok, nem is ez a hazájuk. Emlékszel arra a nőre, aki megtalálta a családját Oroszországban, és az apja már nem is élt, de ő talált féltestvéreket – és a szőke, elegáns nő boldog lett az orosz családjával. De persze voltak drámák, tragédiák is, mint azé a nőé, aki úgy érezte, nincs joga élni, mert ő az erőszak gyermeke. Ő így nevezte magát, mert az anyját megerősakolták. Abból a dokumentumfilmből megtanultuk azt, hogy az emberek az erőszakot, pláne a nemi erőszakot nem mondják el, az tabu. Még ha a lányod meg is kérdez téged, vagy engem az unokám: a szexről, pláne a drámáról nem beszélünk. Talán megérezed, hogy a lányod boldog vagy nem boldog a szexben, de nem faggatod. Talán este egy pohár bor mellett anekdotázunk, ahogy Mari is, hogy átment a kulturális életen. Akkor gondolkodtam, hogy nekem hány ilyen futó pasim volt – hát voltak. A nagyon csodálatosokra persze emlékszem. Szóval ez egy nagyon érzékeny szerep volt, amiről az első perctől kezdve tudtuk, hogy csak Mari játszhatja. Vele én úgy voltam, hogy az ő arca a *Körhintából* nekem beivódott. Én egy vizuális lény vagyok, rendező, a képekre emlékszem és az arcokra, de a történeteket és a neveket elfelejtem. A másik az a képességem, hogy én nagyon ritkán tévedtem színészekben. Előfordult, de ritkán. Ez egy belső csáp, szimat, amire én azonnal ráhangolódom. Én például azonnal tudtam, majdnem elsírtam magam – most is, mikor vágjuk –, amikor leültek először az

Ildivel beszélgetni (*Tóth Ildikó, a filmben Mari lányát játssza – a szerk.*), és akkor a Mari vette a szalvétát, így gyömöszkölte, és tudtam, Mari azt csinál, amit akar. Vagyis akkor teszi le azt a szalvétát, és akkor fog lehajolni – előre tudtam –, és azt fogja mondani: „Nehéz lesz. Nagyon nehéz. Nekem is. Neked is.” És nem néz az Ildire. És aztán föl-emeli a fejét, és ránéz. És akkor kezdődik a történet. Nem próbáltuk különösebben, Mari szólt, hogy most már csináljuk, mert fázom, ott kiabált. – Jó, csináljuk! És akkor fogta lassan a szalvétát, még nem játszotta a jelenetet, a gép már ment, lehajtotta a fejét, és nekem itt voltak a könnyek.

T. M.: Jaj, ne mondj már ilyen szépeket!

M. M.: Ott van a filmben. Azért is nehéz ez a film, mert ebben öregség van, halál van.

T. M.: Ide figyelj! Amikor gyilkost játszottam – a tévében ment, nem tudom már, ki írta, egy francia, és abban öltem –, a közértben megkérdezték sűgva: Művésznő! Csak nekem árulja el, hogy hol van a fej. – Ide figyeljen, ember, mondtam neki, hát én sem tudom, én csak egy forgatókönyvet mondtam fel, nem én gyilkoltam.

M. M.: A Mari az a színész, aki ha kimond egy szót, akár csak azt, hogy add ide a csészét – az mindig hiteles. Mert a léte az. A létnek a hitelessége.

Lehet, hogy kevés filmet csináltunk együtt. Mari olyan színésznő volt, hogy én nem tudtam volna odamenni hozzá, hogy te, ide figyelj, játszd el nekem ezt. Valami akármilyen szerepet. Én csak olyat tudtam neki ajánlani, ami nagy minőség. Amikor az első filmet forgattuk, a *Holdudvart*, akkor még nagyon fiatal volt, de a filmben a Balázsovits anyját játszotta. Még a Miklós is azt mondta: Márta, te

meg vagy örülve! Hát ez egy fiatal, gyönyörű nő, egy fruska, és te rábízol egy ilyen szerepet? A Mari egy nagy kádernek a feleségét játszotta, és amikor az meghal, akkor ő erős, és azt mondja, hogy nem akarja tovább ezt a funkciót élni. De ezt már elmondtam. És én tudtam, hogy ezt csak a Mari képes eljátszani. Magyarországon utálták a filmet, a földre dögölték, de meghívták Cannes-ba a Rendezők Hetére, és ott az újságírók díját kaptam. A Molnár Gál Péter például szörnyűségeket írt róla.

T. M.: A Molnár Gál olyan hülye tudott lenni! Én együtt jártam vele főiskolára. Egyet el kell mondanom. A Maár Gyula utolsó filmjénél oda-jött a bemutatón, és azt mondta: Gyula, azt hiszem, életed legjobb filmjét csináltad meg. Általában nem mindent szeretett tőle, ezt meg is mondta. De ezt megköszönte. Azt mondta: megírtad, amit majd a nekrológomban kell. Mert úgy kimenni az életből, ahogy ebből a filmből kimegy a Mari...

M. M.: A mi mostani filmünkben, az *Aurora Borealis*ban is ez van. Komlósi Annamari, a vágó, aki már harminc éve Amerikában él és dolgozik, sok amerikai filmet vágott, nyert egy Emmy-díjat – ő egyszerűen megőrül érted. Amikor azok a jelenetek jönnek, amikben te vagy, akkor ő ezt átéli. Egyszerűen nem akar téged elengedni. Mondom neki: Jó, de most a Tóth Ildi válaszol a Marinak, mire ő könnyes szemmel: Hát nézd meg ezt a Töröcsiket, hát mit csinál, hát nézd meg! Pedig semmi sem történik, csak ülsz és nézel. Mert a Tóth Ildi ragyogó színésznő. De nehéz neki veled az egész jelenetsor, meg ahogy rájön, hogy mi történt a múltban. Ő is kemény csaj. Mert akármilyen érzelmes meg drámai ez a történet, két kemény nő ül egymással szemben.